

ALAIN
de BOTTON
*A Szerelem
csapásai*

GABO

FELLÁNGOLÁSOK

Málagától fél órára keletre, egy sziklás kiszögellésen áll a szálloda. Családosokra tervezték, így akaratlanul ugyan, de közszemlére teszi a családhoz tartozás nehézségeit, különösen az étkezések során. Rabih Khan tizenöt éves, az apjával és mostohaanyjával nyaral. Asztaluknál komor a hangulat, a beszélgetés akadozik. Rabih anyja három éve halt meg. A vacsorát mindennap a medencére néző teraszon tálalják. Rabih mostohaanyja néha tesz valamilyen megjegyzést a paelláról vagy az élénk déli szélről. Gloucestershire vidékéről származik, és kertészkedni szeret.

Egy házasság nem a lánykéréssel kezdődik, és nem is az első találkozással, hanem már sokkal korábban, amikor megszületik a szerelem eszméje, és vele együtt az álom egy lelki társról.

Rabih először a csúszda mellett pillantja meg a lányt. Egy évvel lehet fiatalabb nála, gesztenyeszín haja fiúsrá nyírva, bőre barnás, végtagjai karcsúak. Csíkos tengerészfelsőt, kék rövidnadrágot és citromsárga papucsot visel. Jobb csuklóját vékony bőrszíj fonja körbe. A lány Rabih felé pillant, és ahogy visszaül a napozóágyra, mintha egy félmosoly futna át az arcán. Órákig nézi a tengert elgondolkozva, időnként a körmét rágva zenét hallgat a walkmanjén. Két oldalán a szülei: az anyja egy *Elle*-t lapozgat, az apja pedig egy Len Deighton-kémregény francia kiadását. Rabih csak később, a vendégekönyvből tudja meg, hogy Clermont-Ferrand-ból jött, és Alice Saure-nek hívják.

Korábban soha még csak hasonlót sem érzett ahhoz, ami most pillanatok alatt átjárja. Az érzés nem kapcsolódik szavakhoz – azok el sem hangzanak közöttük. Mégis, valahogy mintha mindig is ismerte volna, mintha a lány kimondottan az ő létezésére, és különösen a benne rejlő, kusza fájdalomra adna magyarázatot. A következő napokban Rabih távolról figyeli a szálloda körül: reggelinél, ahogy egy virágos szegélyű, fehér ruhában joghurtot és barackot zsákmányol a büféből; a teniszpályán, ahogy elragadó udvariassággal és erős akcentussal magyarázkodik a fonákja miatt; és egy (látszólag) magányos séta során, ahogy a kaktuszokat és a hibiszkuszokat nézegeti a golfpálya szélén.

Nagyon gyorsan kialakulhat bennünk a bizonyosság a másik emberről, hogy ő a lelki társunk. Ehhez nem kell beszél-

getnünk vele, még csak a nevét sem kell tudnunk. A tárgyi tudás egyszerűen nem számít. Az intuíció viszont igen: a spontán megszülető érzés éppen azért tűnik olyan pontosnak és megbízhatónak, mert áthágja a józan ész szabályait.

A fellángolást egy sor alkotóelem váltja ki: egy citromsárga flipflop papucs, amely hanyagul lóg a lány lábfejen; Hermann Hesse *Sziddhártája*, amelynek puhafedeles példánya a lány törölközőjén hever a naptej mellett; a lány formás szemöldöke; szórakozott hangneme, amellyel a szülei kérdéseire felel, és ahogyan a vacsoránál csokimousse-t majszolva a tenyerében pihenteti az arcát.

Rabih ösztönösen egy teljes személyiséget hív elő a részletekből. Ahogy a szobájában fekszik, a ventilátor falapátjainak forgásába meredve elképzeli közös életük egész történetét. A lány szomorkás lesz, és talpraesett. A bizalmába fogadja, és együtt nevetnek majd mások képmutatásán. Érzékeny és összetett személyiség lévén néha szorongás fogja majd el egy közlgő házibulitól, vagy más lányoktól az iskolában. Míg meg nem ismerte őt, mindig is magányos volt, senkiben sem tudott teljesen megbízni. Egymás mellett ülnek majd az ágy szélén, és játszva egybefonják az ujjaikat. Korábban egyikük sem gondolta volna, hogy két ember között létrejöhet ilyen szoros kapcsolat.

Aztán egy nap a lány bármiféle figyelmeztetés nélkül eltűnik, családja helyét egy holland pár és két kisfiuk veszi át a reggelinél. Hajnalban távoztak, hogy elérjék

az Air France hazainduló járatát, magyarázza a szálloda vezetője.

Az epizódnak nincs semmi jelentősége. Soha többé nem fognak találkozni. A fiú nem is beszél róla senkinek. Nincs is miről, a lány fel sem figyelt az ő kis révedezésére. A történet mégis itt kezdődik, mert bár Rabih az évek alatt sokat változik és érik, a szerelemről alkotott elképzelése évtizedekig megtartja azt a formát, amelyet tizenöt éves korában, nyáron öltött a Hotel Casa Al Sur medencéje mellett. Töretlenül bízni fog benne, hogy két ember között egy szempillantás alatt őszinte megértés és együttérzés alakulhat ki, és hogy a magánynak egy csapásra vége szakadhat.

Tapasztal majd hasonló, keserédes vágyakozást más elveszett lelki társak után is, a buszon, a boltban, a könyvtár olvasótermében. Pontosan ugyanezt fogja érezni húszévesen, amikor egy Manhattanben töltött félév során gyakran mellette ül egy nő az északi járaton; huszonöt évesen a berlini építészirodában, ahol gyakornokoskodik; és huszonkilenc évesen, miután egy Párizs és London között járó repülőn röviden elcsevegett egy Chloe nevű nővel a La Manche csatornáról: az érzést, hogy önmaga egy rég elveszett darabjára bukkant.

A romantikus számára egy futó pillantást csupán egyetlen apró lépés választ el a nagy ívű és tömör következtetés levonásától, miszerint a másik fél mindenre kiterjedő választ jelenthet a lét kimondatlan kérdéseire.

Akár súlytalannak, már-már mulatságosnak is tűnhet ez a hév, az ösztönök előtti hódolat azonban nem holmi kis bolygó a párkapcsolatok világegyetemében, hanem maga a Nap, amely körül a szerelemről alkotott, aktuális elképzelések keringenek.

Romantikus hitnek mindig is kellett lennie, de csak pár évszázada tartják többre egyszerű elmebajnál; a lelki társ keresése mint az élet valamiféle értelme csak újabban vált elfogadott tevékenységgé. Az idealizmust mára istenek és szellemek helyett emberi alanyokra szabták át, ez a látszólag nagylelkű gesztus ugyanakkor tiltó és törekeny következményekkel terhes, mivel senki sem képes egy életen át beváltani a tökéletesség azon ígéreteit, amelyeket a másik ember élénk képzelete az utcán, egy irodában vagy a szomszédos ülésen egyszer belelátott.

Jó néhány évbe és sűrű szerelmi kísérletezésbe telik majd Rabiának, hogy a fentitől eltérő következtetésekre jusson, és felismerje: éppen a korábban romantikusnak tartott dolgok – a szavakkal leírhatatlan intuíciók és pillanatnyi vágyakozások, a lelki társba vetett bizalom – akadályozzák meg abban, hogy megtanuljon működtetni egy párkapcsolatot. Egészen addig az lesz a feltevése, hogy a szerelem csak akkor élhet túl, ha az ember elárulja a kezdetben hozzáfűzött, csábító reményeket, és hogy egy kapcsolat életben tartásához idővel fel kell adnia azokat az érzéseket, amelyeknek köszönhetően egyáltalán belekezdett. Még meg kell tanulnia, hogy a szerelem inkább készség, semmint lelkesedés kérdése.

A SZENT KEZDET

Házasságuk kezdetétől fogva még évekig ugyanazt a kérdést teszik fel Rabiának és feleségének, rendszerint ugyanazzal a várakozással átítatott izgalommal: „Hogyan ismertétek meg egymást?” Ők ilyenkor egymásra néznek (néha kicsit megilletődve, amikor mindenki elhallgat körülöttük), hogy eldöntsék, most melyikük mesélje el. A történet a közönségtől függően vehető szellemesre vagy meghatóra is. Belesűríthető egyetlen mondatba, de megtölthet akár egy fejezetet is.

A kezdet azért kap olyan aránytalanul nagy figyelmet, mert nem úgy tekintünk rá, mint egyetlen szakaszra a sok közül: a romantikus számára itt sűrűsödik össze minden, ami a szerelem egészét tekintve számít. Emiatt sok szerelmi történet elbeszélője egyszerűen nem tud mit kezdeni a párral,

miután azok diadalmaskodtak a kezdeti akadályok felett, így végül vagy azt vetíti előre, hogy majd békésen eléldégtelnek az egyelőre homályos jövőben, vagy megöli őket. Amit mi szerelemnek nevezünk, az jellemzően csak a szerelem kezdete.

Rabih és felesége különösnek találják, milyen ritkán kérdezik őket arról, mi történt velük a megismerkedésük óta, mintha a kapcsolatuk igazi története kívül esne azon a területen, ami iránt még illik vagy érdemes érdeklődni. Soha nem is kellett még társaságban válaszolniuk az őket igazán foglalkoztató kérdésre: „Milyen érzés egy ideje házasnak lenni?”

Az évtizedeken át életben tartott, minden látványos sorscsapást vagy kitörő örömet nélkülöző párkapcsolatok – egyszerre lenyűgöző és aggasztó módon – továbbra is csak elvétve szerepelnek a történetekben, amelyeket a szerelem alakulásáról mesélni merünk magunknak.

Az a bizonyos, túlságosan is nagy figyelemben részesülő kezdet a következőképp alakul: Rabih harmincegy évesen egy olyan városban él, amelyet alig ismer vagy ért. Nemrég költözött Londonból Edinburghbe egy állás miatt. Az építésziroda, ahol korábban dolgozott, az emberek felét leépítette egy megbízás váratlan elvesztése után, így a férfinak szakmai szempontból messzebbre kellett vetnie a hálóját, mint azt szeretne volna. Végül egy plázák-

ra és útkeresztveződésekre szakosodott, skót várostervező cégnél kapott állást.

Egy grafikussal folytatott kapcsolat évekkel ezelőtti kudarca óta egyedül van. Beiratkozott a helyi edzőterembe, és regisztrált egy társskereső oldalon. Elment egy kelta leleteket bemutató kiállítás megnyitójára, és részt vett egy sor olyan eseményen, amelyek csak alig kapcsolódtak a munkájához – mindhiába. Néhány nő iránt intellektuális vonzalmat érzett, de fizikait nem, másoknál fordítva. Még rosszabb esetben felvillant valamilyen halvány reménysugár, aztán szóba került a társ, aki a szoba másik feléből figyelte őket, mint egy szúrós szemű börtönőr.

Rabih azonban nem adja fel. Ő romantikus alkat. És a sokadik magányos vasárnap után végül megtörténik, majdnem úgy, ahogyan azt – nagyrészt kulturális élményei alapján – elképzelte.

A körforgalom az Edinburgh központjától délre vezető A720-ason épül, összekötve ezzel a főutat és egy zsákutcát, amelyen golfpályára és tóra néző luxusházak állnak; olyan megbízásról van szó, amelyet Rabih nem annyira érdeklődésből, mint inkább alacsony beosztásából fakadó kötelezettségként teljesít.

Az ügyfél részéről kezdetben a városi tanács földmérő csapatának rangidős tagja felügyeli a munkát, az építkezés elkezdése előtti napon azonban váratlan tragédia éri, és egy fiatalabb kollégája veszi át a helyét.

Egy kora júniusi, felhős délelőttön, kicsivel tizenegy után, az építkezésen fognak kezdet. Kirsten McLelland

fényviszaverő kabátot visel, munkavédelmi sisak van rajta és nehéz, gumitalpú bakancs. Nemcsak a közelben berregő hidraulikus kompresszor tehet róla, hogy Rabih Khan szinte semmit sem hall abból, amit mond – mint később kiderül, a nő gyakran nagyon lágyan beszél, hangja a skót felföldről származók sajátosságaként a mondatok végére elhalkul, mintha félúton valami kivetnivalót talált volna abban, amit mond, vagy egyszerűen már tovább is siklott volna valamilyen más, fontosabb témára.

Kirsten ruházata ellenére (igazából részben amiatt) Rabih azonnal észrevesz rajta egy rakás pszichológiai és fizikai vonást, amelyek vonzalmat ébresztenek benne. Feltűnik neki, hogy még egy tucat tagbaszakadt építőmunkás lekezelő hozzáállásával szemben is háborítatlanul kedélyes marad; hogy milyen szorgalommal veszi sorra az ütemterv különböző pontjait; hogy a divat szabályaira magabiztosan fittyet hányó egyéniség, amit felső fogsorának enyhe szabálytalansága is sejtet.

Amint a megbeszélésnek vége, megbízó és megbízott egy padon ülve nézik át a szerződéseket. Perceken belül azonban esni kezd, és mivel az építkezésen lévő irodában nincs hely a papírmunkához, Kirsten javaslatára a főutca irányába indulnak, hogy keressenek egy kávézót.

Az odavezető úton a túrázásról kezdenek beszélgetni, és ernyője alatt Kirsten elmeséli Rabihnak, hogy igyekszik a lehető leggyakrabban kiszabadulni a városból. A legutóbb is valami egészen rendkívüli békességet és emelkedettséget érzett, ahogy az emberektől és a városi élet őrült

zajától távol, egy Loch Carriagean környéki, elszigetelt fenyőerdőben sátrazott. Igen, egyedül ment fel, feleli; Rabih lelki szemei előtt pedig megjelenik a kép, ahogy a nő a ponyva alatt éppen kifűzi a bakancsát. A főutcán nem találnak kávézót, így végül a sötét és elhagyatott Taj Mahal étteremben húzzák meg magukat, ahol teát és (a tulaj unszolására) egy tál roppanós papadamot rendelnek. Új erőre kapva átrágnak magukat a nyomtatványokon, és végül megállapodnak, hogy a cementkeverőt csak a harmadik, a térköveket pedig az azt követő hétre rendelik be.

Rabih diszkrétan, de egy helyszínelő alaposságával veszi szemügyre Kirstent. A finom ráncok mellett felfigyel a magabiztosság és visszafogottság valami különös elegyére is az arcán; továbbá sűrű, aranybarna hajára, amely oldalra fésülve a válláig ér, és a szokására, hogy mondatait gyakran egy elhadart „A helyzet az, hogy...” felütéssel kezdi.

A gyakorlatias beszélgetés közben Rabih azért egyszer-egyszer bepillantást nyer a nő magánéletébe is. Amikor a szüleiről kérdezi, Kirsten némi zavarral a hangjában elmondja, hogy az édesanyja egyedül nevelte fel Invernessben, miután az apja hamar elvesztette az érdeklődését a családi élet iránt. – Nem volt ideális kiindulópont ahhoz, hogy bizakodó legyek az emberekkel – mondja kényszeredett mosollyal (kiderül, hogy a bal felső foga az, amelyik kissé ferde). – Talán ezért nem is érdekelt soha a „boldogan éltek, míg meg nem haltak” dolog.

Rabihnak még véletlenül sem szegi kedvét a megjegyzés, elég csak felidéznie magában a mondást, hogy minden cinikus emberben egy kiábrándult idealista lakozik.

A Taj Mahal tágas ablakain át látja, hogy a fürge felhők mögött a Pentland-hegység vulkanikus fekete kupoláin felsejlenek a tétova nap sugarai.

Elintézhetné annyival, hogy Kirsten meglehetősen kellemes társaság egy bosszantó önkormányzati ügyintézővel töltött reggelen. Vehetné szigorúbban, hogy a nő személyiségének milyen mélységeiről érdemes véleményt alkotnia az irodai életről és a skót politikáról tett megjegyzései alapján. Beletörődhetne, hogy Kirsten lelkének rejtelmei valószínűleg nem olvashatók ki sem sápadtságából, sem nyaka ívéből. Maradhatna annyiban, hogy a nő viszonylag érdekesnek tűnik, csak szüksége lenne még olyan huszonöt évre, hogy ennél lényegesen többre is fény derüljön.

Ezzel szemben Rabih teljesen biztos benne, hogy a külső és belső tulajdonságok legkivételesebb ötvözetére bukkant a nőben: ész és jóság, humor és szépség, őszinteség és bátorság. Olyasvalakit talált, aki azonnal hiányozna neki, ha kilépne az ajtón, hiába csak két órája tud a létezéséről; olyasvalakit, akinek az ujjait – amelyek épp halvány vonalakat rajzolnak a terítőre egy fogpiszkálóval – cirógatva a sajátjai közé zárná, akivel gyerekeket szeretne, és akivel leélné az életét.

A férfi retteg, hogy megbántja, hiszen nem ismeri az ízlését, és tisztában van a veszéllyel, hogy félreérti

a helyzetet, így túlzásba vitt gondoskodással és figyelemmel fordul felé.

– Ne haragudj, szeretnéd inkább te tartani az ernyőd? – kérdezi, miközben visszafelé tartanak az építkezésre.

– Semmi gond, nem zavar – válaszol Kirsten.

– Szívesen tartom, de szívesen oda is adom – mondja Rabih.

– Ahogy szeretnéd, tényleg!

Szigorú öncenzúrának veti alá magát. Bármennyire is jóleső érzés lenne kitárulkoznia, igyekszik megkímélni Kirstent személyisége árnyoldalaitól. Az igazi énje ezen a ponton nem élvez semmiféle elsőbbséget.

A következő héten újra találkoznak. Ahogy sétálnak vissza a Taj Mahal irányába, hogy átnézzék a költségvetési terveket és a helyzetjelentést, Rabih felajánlja, hogy segít cipelni az iratokkal teletömött táskát, mire Kirsten elneveti magát, és figyelmezteti, hogy ne legyen szexista. Nem ez a legjobb pillanat arra, hogy beavassa, legszívesebben a bútorait cipelné, és örömmel gondoskodna róla még akkor is, ha maláriával esne ágynak. A nő reakciója csak tovább táplálja Rabih lelkesedését, Kirsten ugyanis látszólag semmiben sem szorul segítségre – mi tagadás, leginkább az erős emberekben tud vonzó lenni, ha gyengének látjuk őket.

– A helyzet az, hogy nemrég leépítették a részlegem felét, szóval gyakorlatilag három ember helyett dolgozom – magyarázza Kirsten, miután asztalhoz ültek. – Este

tíz volt, mire tegnap végeztem, bár ez leginkább azért van, mert kényszeresen ellenőrzök mindent, talán neked is feltűnt már.

Rabih annyira fél, hogy valami rosszat mond, hirtelen nem is jut eszébe semmilyen beszédtema, mivel azonban a csend az unalom jelének tűnhet, nem hagyhatja, hogy kialakuljon. Végül hosszas fejtegetésbe kezd arról, hogyan oszlik el a terhelés a hidak pillérei között, amit az autógumik nedves és száraz felületeken mért fékútjának összehasonlító elemzése követ. Esetlensége legalább őszinteségéről árulkodik: az ember nem töri magát ennyire, ha a meghódítani próbált személy nem is érdekli igazán.

Egyfolytában azt érzi, hogy alaptalanul tart igényt Kirsten figyelmére. A nő a függetlenség és önállóság olyan erős benyomását kelti benne, ami legalább annyira megrémiszi, mint amennyire lázba hozza. Egyetlen jó okot sem tud, hogy miért épp őt tüntetné ki a szeretetével. Tisztában van vele, hogy a saját korlátai a jóindulat milyen indokolatlanul magas szintjét követelik meg a másiktól. Kirsten látóterébe kerülve kóros szerénység uralkodik el rajta.

A nagy kérdés most az, hogy vajon az érzés kölcsönös-e, ez pedig – bármennyire is gyermekien egyszerű a dilemma – minden részletre kiterjedő lélektani nyomozáshoz és a jelek végtelen tanulmányozásához vezet. Kirsten megdicsérte szürke esőkabátját. Hagyta, hogy fizessen az étteremben. Biztatta, amikor megemlítette, hogy vissza szeretne térni az építészetéhez. Mégis, mind-

három alkalommal, amikor az előző kapcsolataira próbálta terelni a szót, láthatóan zavarba jött, és már-már ingerülten reagált. Dacára az elejtett célzásnak, a mozi ötletére sem harapott rá.

Az efféle kétségek csak tovább táplálják a vágyat. Rabih már rájött, hogy nem azok a legvonzóbbak, akik egyből elfogadják olyannak, amilyen (nem bízik az ízlésükben), vagy akik esélyt sem adnak neki (kikéri magának), hanem akik valamilyen kifürkészhetetlen okból – egy konkurens kapcsolattal járó bonyodalom vagy épp elővigyázatosságuk, testi vagy lelki gátjaik, esetleg vallási meggyőződésük vagy akár politikai nézeteltérések miatt – egy ideig hagyják őrlődni.

Ez a vágyakozás a maga módján rendkívülinek bizonyul.

Egy szombati reggelen – miután az önkormányzati nyilvántartásból megszerzi Kirsten számát – végül sms-ben megosztja vele a véleményét, miszerint délután talán kisüt a nap. – Tudom – érkezik a válasz szinte azonnal. – Mit szólnál egy sétához a botanikus kertben? K.

Így kötnek ki mintegy három órával később a világ legkülönlegesebb fa- és növényfajtaút felvonultató edinburghi királyi kertben. A chilei orchideák és egy lenyűgözően összetett rododendron után megállapodnak egy svájci jegenye és egy óriás kanadai mamutfenyő lombjai alatt, amelyeket lágyan fújdogál a tenger felől érkező szél.

Rabih erejéből már nem futja azokra a semmitmondó megjegyzésekre, amelyek az ilyen alkalmakat gyakran

kísérik. Nem is elbizakodottan vagy követelőzve, inkább türelmetlen kétségbeeséssel szakítja félbe Kirstent, amikor a nő épp egy mondatot olvas le az egyik tábláról („Az alpesi fákat nem szabad összekeverni a...”), aztán a kezébe fogja az arcát, és finoman az övéhez szorítja az ajkát, mire a nő lehunytt szemmel szorosan átkarolja a derekát.

A parkot határoló útról beszűrődik egy fagyaltos kocsi kísérteties csilingelése, amire egy Új-Zélandról betelepített bíbor kaurifenyő ágain ülő csóka felel csattogva, az egzotikus fák rejtekében pedig tanú nélkül marad két ember életének egyik leggyengédebb és legfontosabb pillanata.

Joggal gondolhatnánk, hogy mindennek egyelőre nincs sok köze egy szerelmi történethez. A szerelmi történetek nem akkor kezdődnek, amikor attól tartunk, valaki nem akar többé látni minket, hanem amikor úgy dönt, hogy azt sem bánja, ha folyton minket lát; nem akkor, amikor még könnyedén megszökhetne, hanem amikor már szertartásosan megígérte, hogy foglyunk lesz, és fogva tart minket egy életen át.

A szerelemről alkotott elképzeléseink a kezdeti sodrás szédületében eltorzultak. Hagytuk, hogy a szerelmi történeteink túl hamar véget érjenek. Úgy fest, bőven eleget tudunk már arról, hogyan kezdődik, és csak felelőtlenül keveset arról, hogyan folytatódik a szerelem.

Kirsten a botanikus kert kapujában búcsúzóul bevallja, hogy jövő héten bármelyik este ráér, várni fogja Rabih

hívását, és mosolyában a férfi hirtelen meglátja, milyen lehetett tízévesen.

A Quartermile felé hazaúton Rabi örömmámorban úszva siklik át a szombati tömegben, legszívesebben az első szembejövő idegennel megosztaná, micsoda szerencse érte. Anélkül, hogy tudná, hogyan, hiánytalanul teljesítette a szerelem romantikus eszményének három alapfeltételét: megtalálta a megfelelő személyt, kitérte a szívét, és elfogadásra talált.

Egyelőre persze sehol sem tart. Kirstennel össze fognak házasodni, sokat szenvednek majd, gyakran aggódniuk kell a pénz miatt, először lányuk, aztán fiuk születik, egyikük viszonyba bonyolódik valakivel, lesznek unalmas fejezetek, és olyan is, hogy meg akarják ölni a másikat, néhanapján pedig saját magukat. *Ez lesz az igazi szerelmi történet.*